

خودشناسی و خودآگاهی

از منظر نهج البلاغه

نویسنده:

مریم نوروزی

انتشارات آزمون یار پویا

(حق چاپ محفوظ است)

سرشناسه: نوروزی، مریم، ۱۳۵۹ بهمن -
عنوان و نام پدیدآور: خودشناسی و خودآگاهی از منظر نهج البلاغه/
نویسنده: مریم نوروزی؛ [برای] پژوهشکده مطالعات تخصصی کوثر.
مشخصات نشر: تهران: آزمون یار پویا، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۸۰ ص؛ ۵/۱۴×۵/۲۱ س.م.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۹۰۳-۴۹-۲

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
موضوع: خودشناسی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
Self-perception -- Religious aspects -- Islam
علی بن ابی‌طالب (ع)، نهج البلاغه -- خودشناسی
Ali ibn Abi-talib, Nahjol - Balaghah -- Self-perception

رده‌بندی گره: BP۳۸/۰

رده‌بندی دیوین: ۲۹۷.۹۵

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۹۹۳۵۸۹۸

شابک: ۸۱۵۷

عنوان: خودشناسی و خودآگاهی از منظر نهج البلاغه

نویسنده: مریم نوروزی

ناشر: آزمون یار پویا

مدیر تولید: مصطفی خورشیدی

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول - زمستان ۱۴۰۳

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۹۰۳-۴۹-۲

قیمت: ۸۰۰۰۰ ریال

تهران، خیابان دماوند (به سمت شرق)، بعد از بزرگراه امام علی (ع)، ساختمان ۱۱۱۴، طبقه سوم، واحد ۹

تلفن: ۷۷۵۹۱۴۵۴-۲۱ - همراه: ۰۹۱۹۰۰۶۰۴۹۱

Email: pub@azmonyar.com

فهرست مطالب

مقدمه	۵
فصل ۱: واژه‌شناسی خودشناسی و آشنایی با شخصیت حضرت علی * و نهج البلاغه ..	۷
معنای خودشناسی در لغت و اصطلاح	۸
معنای لغوی	۸
معنای اصطلاحی	۸
اهمیت خودشناسی	۹
آشنایی با شخصیت حضرت علی (علیه السلام)	۹
یگانه مولود کعبه	۹
اولین مسلمان و اولین نذاری زار	۱۰
برترین نمونه انسان کامل	۱۱
مرتبه ایمان و یقین علی (علیه السلام)	۱۲
شجاعت و قدرت الهی علی (علیه السلام)	۱۲
صاحب علم لدنی	۱۳
معرفی کتاب نهج البلاغه	۱۴
جایگاه نهج البلاغه	۱۴
مؤلف نهج البلاغه	۱۴
آشنایی با نهج البلاغه	۱۵
موضوع‌شناسی نهج البلاغه	۱۶
مستدرک نهج البلاغه	۱۶
پیوند نهج البلاغه با قرآن	۱۷
فصل ۲: عوامل خودشناسی بر اساس خطبه ۲۲۳	۱۹
پرهیز از دنیاطلبی	۱۹
ایمان به خدا	۲۰

۲۰.....	خوف از خداوند
۲۱.....	استفاده از لذت‌های ممدوح و حلال
۲۲.....	توجه به عبرت‌های تاریخ
۲۲.....	گذشته چراغ راه آینده
۲۳.....	منطق عبرت‌آموزی
۲۴.....	جلوه تاریخ در نهج البلاغه
۲۶.....	راستگویی و صداقت
۲۷.....	تأثیر راستگویی در زندگی انسان‌ها
۲۸.....	انگاره‌ای صدق
۲۹.....	استقامت
۲۹.....	استقامت معیار اساسی در رشد و تعالی
۳۰.....	امام علی (علیه السلام) نمونه‌ای استقامت و پایداری
۳۱.....	نتیجه

فصل ۳: آثار خودشناسی بر انسان خطبه ۲۲۳ ۳۳

۳۳.....	معرفت الهی
۳۵.....	راه خداشناسی
۳۵.....	سه منبع مهم شناخت خدا
۳۵.....	کتاب آفاق
۳۶.....	کتاب نفس
۳۶.....	کتاب خدا (قرآن)
۳۶.....	انس و یاد خدا
۳۷.....	انواع ذکر
۳۸.....	فواید ذکر
۳۹.....	نشانه‌شناسی ذاکران
۴۰.....	خویشتر داری به هنگام خشم
۴۰.....	شکیبایی در برابر اندوه‌ها

۴۱.....	هوشیاری در خلوت‌ها و شادمانی‌ها.....
۴۲.....	پایداری در رویارویی با دشمنان خدا و پیامبر.....
۴۲.....	آثار اعراض از یاد خدا.....
۴۲.....	خود فراموشی.....
۴۳.....	زندگی مشقت‌بار و نابینایی در آخرت.....
۴۳.....	سلطه شیطان.....
۴۴.....	اطاعت خدا.....
۴۴.....	اقسام اطاعت.....
۴۴.....	اطاعت تکوینی.....
۴۵.....	اطاعت تشریفی.....
۴۶.....	بهره‌مندی از نعمت‌های الهی.....
۴۷.....	راهکارهای جلب نعمت.....
۴۷.....	راهکارهای فردی جلب نعمت.....
۵۰.....	راهکارهای اجتماعی جلب نعمت.....
۵۲.....	نتیجه.....
۵۵.....	فصل ۴: موانع خودشناسی بر اساس خطبه ۲۱۲.....
۵۵.....	گناه.....
۵۵.....	اقسام گناهان.....
۵۷.....	آثار و پیامدهای گناه در زندگی انسان.....
۵۷.....	قساوت قلب.....
۵۸.....	محرومیت از محبت پروردگار.....
۵۹.....	زوال نعمت.....
۵۹.....	کفر، سرانجام گناه.....
۶۰.....	عوامل مؤثر در ترک گناه و راه جبران آن.....
۶۰.....	ایمان به خدا.....
۶۱.....	دوری از محیط و شرایط تحریک‌کننده.....

۶۲	ایمان به معاد
۶۲	نماز و آمرزش گناه
۶۳	غرور
۶۴	نکوهش غرور در قرآن مجید و روایات
۶۴	آثار و پیامدهای غرور
۶۶	دنیاطلبی
۶۶	دنیا و دنیاطلبی
۶۷	عوامل دنیاطلبی
۶۸	آثار و پیامدهای دنیاطلبی
۷۱	نتیجه
۷۳	متن خطبه ۲۳ به البلاغه
۷۷	منابع و مأخذ
۷۷	منابع فارسی
۷۹	منابع عربی

مقدمه

هر که می‌خواهد «علی» را بشناسد و با روح علوی انس گیرد، باید به خطبه‌های نهج‌البلاغه رجوع نماید تا به طهارت و طراوت برسد. نهج‌البلاغه آینه‌ای است که سیمای قرآن را نشان می‌دهد و عظمت آن به اندازه‌ای است که «دون کلام خالق و فوق کلام مخلوق» است. برخی آن را «لاخ القرآن» می‌نامند.

نهج‌البلاغه دیدگاه امام علی (علیه‌السلام) درباره خدای انسان، جهان، معاد را به معرفی می‌نماید و در آن طبیعت رو به رو می‌شویم که جاندار و باشعور است و همچنین در مورد اخلاق و تهذیب نفس، اصول دین و فروع دین و نیز در مورد خودشناسی و معرفت نفس که در خطبه ۱۱ سخنان گهرباری ایراد فرموده‌اند.

هدف از خلقت انسان رسیدن به قرب الهی است. به اولین گام، شناخت نفس است. هر انسانی برای رسیدن به کمال و تعالی ناگزیر است بزرگی‌ها و توانایی‌ها و استعدادهای خدادادی خویش را بشناسد و بداند که روح انسان در صورت عدم مراقبت بیمار می‌شود، همان‌گونه که جسم در اثر عدم مراقبت بیمار می‌شود. از این رو پرداختن به شناخت نفس و تزکیه آن بسیار مهم است و اهمیت این مسئله به قدری واضح است که از امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) احادیث فراوانی نسبت به این مهم مطرح شده است.

از آنجایی که انسان تجلی صفات الهی است، بهترین راه برای خداشناسی، خودشناسی و خودآگاهی است. زیرا شناخت خویشتن با آن همه رموز و شگفتی‌ها،

زمینه‌ای مناسب برای شناخت آفریدگار است و شناخت خالق سبب انجام اعمال صالح و کسب فضائل اخلاقی می‌شود.

انسان‌ها دنبال کمال مطلق هستند تا بدین وسیله به قرب الهی برسند و در صورتی که به رذائل اخلاقی تن دهند از این هدف مهم دور می‌شوند پس لازمه این مسئله است که آن‌ها به معرفت نفس برسند که در خطبه ۲۲۳ حضرت راهکارهایی را چون عبرت گرفتن از تاریخ، داشتن صداقت و استقامت را مطرح نموده‌اند.

هدف از انتخاب این موضوع شناخت عواملی که موجب خودشناسی می‌شود است و باید آن این است که با معرفت نفس راه دسترسی به کمال هموار می‌گردد که از طریق آن می‌توان از موانعی که باعث عدم خودشناسی می‌گردد — مانند غرور و گناه — درری نمود و به مقصد نهایی یعنی قرب الهی رسید.